УДК 82-94

Г. Ибраһимов

КАЗАНДА ТАТАР МӘДӘНИЯТЕ ЙОРТЫ АЧАРГА КИРӘК

Данная статья классика татарской литературы, видного ученого, публициста, государственного и общественного деятеля Галимджана Ибрагимова (1887–1938) была написана 1926 году и напечатана в газете «Кызыл Татарстан». После образования Татарской АССР наряду с другими национальными вопросами, затрагивающими общественную жизнь татар, поднимается вопрос о необходимости создания единого татарского культурного центра. По мнению Г. Ибрагимова, этот центр необходим для развития национальной культуры.

Ключевые слова: Г. Ибраһимов, публицистика, татарская литература, история, татарская культура.

Пролетариат диктатурасы нигезендә татар мәдәнияте киң сулыш алды, төпләнеп, тамырланып үсә башлады. Мәдәниятебезнең төрле тармаклары аз бер заман эчендә сабакланып, чәчәкләнеп килгәнен күрәбез. Боларга принцип буенча юлбашчылык кылу чаралары тиешле учреждениеләрдә оештырылган булса да, көндәлек гамәли эшләрдә таркау көчләрне бергә туплап, киң бер коллектив рәвешендә җыйнап алып утырган бер урын тудыра алмады әле. Менә шул хакта уйлый башларга вакыт җитте, дип беләм.

Башка җөмһүриятләрдә совет ярдәме белән җирле мәдәниятләр өчен мондый үзәк урыннарны мәдәният йортлары исеме астында оештырдылар. Төрки көнчыгыш өлкәләрдән бу эшнең иң яхшы куелганы байлыклы азәрбайҗанда булса кирәк. Аларда бу «Төрек мәдәнияте йорты» дип атала.

Азәрбайҗанның зур көтепханәсе, төрле гыйльми җәмгыятьләре шунда урнашканнар. Гыйльми, әдәби диспутлар өчен җыйнак, әйбәт, матур залы бар. Мәдәниятчеләр шунда гөж килеп кайнашалар. Төрле профессиядә, төрле эштә, башкача таркау булган көчләр шунда мәдәниятчеләр (культурниклар) коллективы ясап эшләп баралар.

Бездә мондый урынның юклыгы байтак уңайсызлыклар ясый. Кайбер иптәшләр, баштарак, бәлки татар театры бинасы шундый урын булып китә алыр дип өмидләнгәннәр иде, булмады.

Игеннәр дә үсеп, төзү заманы эчендә барганга күрә, хәзер безгә инде моның өчен татар мәдәнияте йорты дип аерым мәсьәлә буларак кузгалырга кирәк.

Белоруслар безгә караганда санда, мәдәни куәттә күп алда булмасалар да, байтактан бирле үзләренең «Белорус мәдәнияте институты»н асрап киләләр. Миңа ирешкән мәгълүмат яңлыш булмаса, үткән елгы бюджетта гына бу оешманың өлеше 50000 (илле мең) иде. Безнең финанс хәлебез андый

зур планнарга хәзергә ирек бирмәс әле. Ләкин юрганга күрә аяк сузып, кечерәк күләмдә булса да, татар мәдәнияте йорты ачу мәсьәләсен менә шул мәгънәләр буенча аңларга кирәк. Татарстан хөкүмәте бу эшкә, әлбәттә, яхшы карап, мөмкин булган дәрәҗәдә булышлык итәр дип ышанабыз. Моның иң үткен җире, әлбәттә, өлкә бюджетын төзегәндә бер статья итеп кертеп җибәрү һәм гамәлгә кую моментыдыр. Татар мәдәнияте йорты мәсьәләсен күтәргәндә, аны шул рәвештәрәк алга китерергә була.

Минемчә, бу учреждениянең татар күпчелеге торган якта булуы тиешле. Таки *(әмма)* ул турыдан-туры татар хезмәт халкы массасының үзәгендә, хезмәт татар зыялылары эчендә булсын.

Моңарчы тавык кетәге кебек кечкенә, тәбәнәк, аз һавалы ярым караңгы ике-өч бүлмәдә яшәп килгән «Үзәк татар көтепханәсе» әле күптән түгел Совнарком *(Совет народных комиссаров)* һәм Наркомпрос *(Народный комиссариат просвещения)* тарафыннан кабул кылынып, яңа туып килгән «Татарстан китаплар палатасы», шулай ук моңарчы Гыйльми үзәк бүлмәләрендә яшәп килгән «Татарны өйрәнү җәмгыяте» кебек оешмалар, өлкәне тикшерүгә, гыйлемгә, әдәбиятка гаид *(караган)* түгәрәкләр һәммәсе хәзерге җир белән күк арасындагы хәлләрдән чыгып, шунда төпләнерләр, моның аркасында мәдәниятчеләребез арасында коллектив рәвешендә эшләп баруга юл ачылыр.

Болар өстенә, әлбәттә, бер клуб булуы кирәк. Моны байтак иптәшләр күптән кузгаталар, Гыйльми үзәккә бу хакта тәклифләр *(әмер итүләр)* дә булды, ләкин ул клуб әнә шундый бер урынга багланса гына реаль мәгънәсе чыгачак, татар хезмәт массасы белән якыннан багланган зыялыларыбыз, гыйльми-әдәби көчләребез, журналистларыбыз, укытучыларыбыз, яшьләребез, композитор, әдип һәм шагыйрьләребез һәммәсе шунда кайнарлык, хәзерге таркау хәлдән чыгып коллективизациягә юл ачылачак.

Шунда әдәби кичәләр, гыйльми-әдәби диспутлар, түгәрәк җыелышлары оештырырга мөмкин булачак.

Әлбәттә, үзеннән-үзе мәгълүм, бу эшләрнең һәммәсендә баштан ук советның, партиянең юлбашчылыгы тәэмин кылынган булырга тиешледер.

Җәй үтте. Ял итүләр бетеп, эшкә тотыну башланды. Өлкә бюджеты кебек гыйльми-мәдәни чараларга ныклап тотыну кебек эшләрнең вакыты җиткәнлектән, минемчә, әлбәттә, «Татар мәдәнияте йорты» кебек бер үзәк тудыру чарасын күрергә бик вакыт килде.

Хәзер моны башларга кирәк.

Галимҗан Ибраһимов

«Кызыл Татарстан» газетасы,
1926 ел, № 19 (26 август).

Текстны басмага ТР ФА Г. Ибраһимов исемендәге Тел, әдәбият һәм сәнгать институтының текстология бүлеге өлкән фәнни хезмәткәре ***Галимҗанова Эльмера Мәхмүт кызы*** *әзерләде*